

Εισαγωγή-Επιμέλεια:
Μιχάλης Ν. Πικραμένος

ΟΡΓΑΝΩΣΗ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Η Ευρωπαϊκή εμπειρία

Πρόλογος:
Αθανάσιος Κουτρομάνος
Πρόεδρος του Αρείου Πάγου

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Οργάνωση και Αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης. Η Ευρωπαϊκή Εμπειρία.

ISBN 978-960-562-403-3

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομικάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αθήνα: Μαυρομικάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521

Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212

Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600

Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Θεόδωρος Μαστρογιάννης

Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούνος

Φωτοστοιχειοθεσία: Χρύσα Ζαργιαννάκη

Παραγωγή: NB Production AM240415M23

NOMIKI BIBLIOTHIKI GROUP

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece

Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819

<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced by any means, without prior permission of the publisher.

member of Europe's 500
dynamic enterprises

Committed to excellence

© 2015, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Εισαγωγή-Επιμέλεια:
Μιχάλης Ν. Πικραμένος

ΟΡΓΑΝΩΣΗ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Η Ευρωπαϊκή εμπειρία

ORGANISATION AND EFFICIENCY OF JUSTICE

The European experience

ORGANISATION ET EFFICACITÉ DE LA JUSTICE

L' experience européenne

Πρόλογος: Αθανάσιος Κουτρομάνος, Πρόεδρος του Αρείου Πάγου

NOMIKH BIBLIOTHEKH

Organisation and Efficiency of Justice. The European experience.

ISBN 978-960-562-403-3

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

© 2015, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

Συνεργάτες:

Έφη Παπαδοπούλου

Πρώην Δικαστής Ανωτάτου Δικαστηρίου της Κύπρου,
Πρόεδρος της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών

Πέτρος Αλικάκος

Πρωτοδίκης, Δρ.Ν.

Βασίλειος Π. Ανδρουλάκης

Πάρεδρος Σ.τ.Ε.

Αναστασία Κακαβακίδου

Πρωτοδίκης Δ.Δ.

Ιωάννα Λαμπίρη

Πρόεδρος Πρωτοδικών Δ.Δ.

Γεώργιος Παπαδόπουλος

Δικηγόρος

Χριστόφορος Τσεκούρας

Δικηγόρος

Λάμπρος Τσόγκας

Εισαγγελέας Πρωτοδικών

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Πριν από αρκετά χρόνια ένας δικαστής επαρχιακού πρωτοδικείου ρώτησε επισκέπτη αξιωματούχο της Κεντρικής Διοίκησης: Κύριε Καθηγητά, στην περιοχή μας τρία τουλάχιστον ειρηνοδικεία έχουν επί σειρά ετών μηδενικό έργο· ποιος είναι ο λόγος της ύπαρξής τους; Αντί δε του ερωτηθέντος, απάντησε ο παριστάμενος δήμαρχος του τόπου: Δεν δέχομαι συζήτηση για το θέμα. Μου το έκανε «δώρο» ο Υπουργός προ είκοσι πέντε ετών!

Αλλά και οι επόμενοι διάλογοι είναι πραγματικοί (και όχι ασυνήθιστοι σε ποινικά τουλάχιστον δικαστήρια).

-Κύριε Πρόεδρε, δεν μπορώ να παρακολουθήσω τι καταθέτει ο μάρτυρας. Μπορώ να καθίσω κάπου αλλού;

-Όχι, δεν προβλέπεται για τον κατηγορούμενο άλλη θέση, εκτός από αυτή που κάθεστε! Μίλα δυνατά κύριε μάρτυς, για να ακούγεστε από όλους. (Μετά την προτροπή του προέδρου, ο μάρτυρας συνήθως υψώνει τον τόνο της φωνής του για μερικά δευτερόλεπτα, αλλά στην συνέχεια επανέρχεται στην προηγούμενη κατάσταση, αφού του είναι ψυχολογικώς αδύνατο να απευθύνει τον λόγο στον πρόεδρο του δικαστηρίου, που βρίσκεται σε πολύ μικρή απόσταση από αυτόν, αλλά να «φωνάζει» για να ακούγεται σε όλη την αίθουσα!).

-Οι καρέκλες των δικαστών είναι εντελώς άβολες· μόνον άνθρωποι πανύψηλοι μπορούν να καθίσουν σ' αυτές άνετα!

-Φαίνεται ότι σχεδιάσθηκαν περισσότερο για να εμπνέουν δέος και λιγότερο για να είναι πρακτικώς χρήσιμες!

Είναι σαφές, ότι κάθε παράγων της δίκης ζει την δική του δυστυχία, η οποία σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην ανεπάρκεια των υποδομών, επιτείνεται όμως από την έλλειψη στοιχειώδους ορθολογικής οργάνωσης των υπαρχουσών υποδομών. Πράγματι, πολλά άτοπα θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί, εάν, προτού ληφθούν οι σχετικές αποφάσεις, είχε υπάρξει ένας συνολικός κεντρικός σχεδιασμός τόσο για την γεωγραφική κατανομή των δικαστικών μονάδων ανά την Χώραν, όσο και για την αρχιτεκτονική των κτιρίων, αλλά και για την εσωτερική διαμόρφωση των χώρων και για την κατανομή αυτών μεταξύ των χρηστών και την προσαρμογή των επιμέρους εγκαταστάσεων στην λειτουργική αποστολή καθεμιάς. Εκ του αποτελέσματος, τουλάχιστον, φαίνεται ότι η οργάνωση στον χώρο της δικαιοσύνης είναι πρόχειρη και ελλιπής.

2. Η οργάνωση, όμως, της δικαιοσύνης αποτελεί ένα από τα μείζονα ζητήματα της εποχής μας, καθώς συνδέεται αναπόσπαστα με την αποτελεσματική άσκηση του ατομικού δικαιώματος έννομης προστασίας αλλά και, ευρύτερα, με την διασφάλιση των αναγκαίων συνθηκών για την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της Πολιτείας και της κοινωνίας. Το εν λόγω ζήτημα απασχολεί τις τελευταίες δεκαετίες τόσο τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς όσο και τα κράτη της Ευρώπης, με συνέπεια να έχει αποκτήσει βασική προτεραιότητα στον κατάλογο των θεμάτων που συζητούνται στο πλαίσιο της ευρύτερης προβληματικής για την εμπέδωση του κράτους δικαίου, την κατοχύρωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και την εξασφάλιση των προϋποθέσεων εκείνων που εγγυώνται οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Και τούτο, διότι η επίλυση των διαφορών από τα δικαστήρια σε επίκαιρο χρόνο και με την απαιτούμενη ποιότητα στην αιτιολογία, δεν συνάπτεται μόνο με τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των συγκεκριμένων προσώπων που αναζητούν δικαστική προστασία, αλλά ταυτόχρονα αναδεικνύεται σε ουσιώδη παράμετρο για τη διαμόρφωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής κάθε χώρας, δεδομένου ότι συναρτάται με την ανάπτυξη και την ευημερία της κοινωνίας.

3. Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη συζήτηση για τη βελτίωση των δικαστικών συστημάτων των κρατών, διαδραματίζει τις τελευταίες δεκαετίες το Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο έχει προχωρήσει στη σύσταση ενός οργανισμού με αποστολή την ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών για την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης. Ο οργανισμός αυτός είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης, ο οποίος στην Ευρώπη είναι γνωστός ως CEPEJ, τα γράμματα δε αυτά αποτελούν τα αρχικά της γαλλικής του ονομασίας (Commission Européenne pour l' Efficacité de la Justice). Τα κείμενα του παρόντος τεύχους έχουν συνταχθεί από ομάδες εργασίας του εν λόγω οργανισμού και έχουν υιοθετηθεί από τη Γενική Συνέλευσή του, αποτελούν δε σοβαρά εργαλεία για την οργάνωση και την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης που έχουν ως αποδέκτες τα αρμόδια όργανα των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Παράλληλα στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης λειτουργεί το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Δικαστών (Consultative Council of European Judges: CCJE), το οποίο ασχολείται με ζητήματα υπηρεσιακής κατάστασης των δικαστών υπό το πρίσμα της θεμελιώδους αρχής της δικαστικής ανεξαρτησίας και στο παρόν τεύχος έχει ενταχθεί γνωμοδότησή του αναφορικά με την αξιολόγηση των δικαστών.

4. Το πρώτο από τα κείμενα αυτά αναφέρεται στο εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα του προσδιορισμού του δικαστικού χάρτη της χώρας, δηλαδή αφορά τον αριθμό των δικαστηρίων που πρέπει να διαθέτει μια χώρα και την κατανομή τους στην επικράτεια επί τη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων. Το δεύτερο κείμενο αφορά στη διαχείριση του δικαστικού χρόνου, απευθύνεται στη νομοθετική εξουσία, τις διοικήσεις των δικαστηρίων, τους δικαστές και θέτει κατευ-

θυντήριες αρχές για τις μεθόδους αντιμετώπισης του φόρτου της δικαστικής ύλης. Πρόκειται για αρχές που επιδιώκουν να διασφαλισθεί η εκδίκαση των διαφορών σε εύλογο χρόνο σύμφωνα με το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου περί δίκαιης δίκης, όπως έχει ερμηνευθεί μέσα από την πλούσια σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Το τρίτο κείμενο περιέχει δέσμη κατευθυντήριων αρχών για την κατασκευή των δικαστικών κτιρίων, επί τη βάσει των οποίων η Πολιτεία μπορεί να διαμορφώσει τη σχετική δημόσια πολιτική, με σκοπό τη δημιουργία εγκαταστάσεων που να αρμόζουν στο κύρος της δικαστικής λειτουργίας και ταυτόχρονα να εξυπηρετούν την καλή απονομή της δικαιοσύνης, λαμβάνοντας υπόψη τις κατάλληλες συνθήκες πρόσβασης των προσώπων στα δικαστήρια ενόψει και της φύσης των κατηγοριών διαφορών που άγονται στα δικαστήρια. Το τέταρτο κείμενο αναφέρεται στην ικανοποίηση των χρηστών του δικαστικού συστήματος η οποία ανιχνεύεται επί τη βάσει ερωτηματολογίων που διανέμονται στα δικαστικά καταστήματα στους χρήστες των δικαστικών υπηρεσιών και στη συνέχεια τυγχάνουν επεξεργασίας από τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας για τη λήψη διορθωτικών μέτρων στους τομείς της καλύτερης οργάνωσης των εν λόγω υπηρεσιών και της επιτάχυνσης του δικαστικού έργου. Είναι μια πρακτική εξαιρετικά διαδεδομένη όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά και στις χώρες της Βόρειας Αμερικής (Η.Π.Α. και Καναδά) η οποία βασίζεται σε ερωτηματολόγια που έχουν καταρτισθεί από ειδικούς επιστήμονες και αναδεικνύουν τις δυσλειτουργίες των δικαστικών συστημάτων. Το πέμπτο κείμενο είναι η σύνοψη των στατιστικών στοιχείων που παρουσίασε η CEPEJ για την επικρατούσα κατάσταση στα δικαστικά συστήματα των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά το έτος 2012. Τα στοιχεία αυτά έχουν συλλεγεί σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές και αποτυπώνουν τις θετικές εξελίξεις αλλά και τα προβλήματα σε επιμέρους πεδία των εθνικών δικαστικών συστημάτων, χωρίς να επιχειρείται κάποιου είδους αξιολογική κατάταξη των εν λόγω συστημάτων. Το τελευταίο κείμενο είναι μια γνωμοδότηση του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου των Ευρωπαίων Δικαστών (CCJE) που έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον καθώς επικεντρώνεται στο κρίσιμο ζήτημα της αξιολόγησης των δικαστών θέτοντας ένα πλαίσιο αρχών που συμβαδίζουν με την αρχή της δικαστικής ανεξαρτησίας και παράλληλα υπηρετούν την ανάγκη ελέγχου του έργου των δικαστών, από τα αρμόδια δικαστικά όργανα, τόσο από ποσοτικής όσο και από ποιοτικής πλευράς.

5. Τα ως άνω κείμενα των οργανισμών του Συμβουλίου της Ευρώπης συνιστούν θεμελιωμένες προτάσεις για την ανασυγκρότηση των εθνικών δικαστικών συστημάτων και έχουν ήδη τύχει εφαρμογής από κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης με ουσιαστικά αποτελέσματα, που έχουν βελτιώσει αποφασιστικά την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης. Παρόμοια κείμενα, απ' ό,τι γνωρίζω, δεν έχουν δει το φως της δημοσιότητας στη χώρα μας, αφού, όπως φαίνεται, δεν έχει αξιολογηθεί στην δημόσια ζωή ως σημαντικό ζήτημα η συνολική

οργάνωση της δικαιοσύνης και οι εξ αυτής συνέπειες. Το σημαντικό αυτό κενό έρχεται να καλύψει η έκδοση του παρόντος τεύχους στο οποίο περιλαμβάνονται τα ανωτέρω αξιόλογα κείμενα των ως άνω οργανισμών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Των κειμένων αυτών προηγείται εκτενής εισαγωγή του Μιχ. Ν. Πικραμένου, εκπροσώπου της Ελλάδος στη CEPEJ, στην οποία γίνεται παρουσίαση της πορείας και του έργου του οργανισμού αυτού, καθώς και της συνεισφοράς του στο ζήτημα της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης.

Αθανάσιος Κουτρομάνος
Πρόεδρος του Αρείου Πάγου
Αθήνα, 15.4.2015

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ

Έχω την τιμή να εκπροσωπώ την Ελλάδα, τα τελευταία τρία χρόνια, στον οργανισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης *Commission Européenne pour l' Efficacité de la Justice (CEPEJ)*, ο οποίος έχει ως αποστολή την επεξεργασία και μελέτη προτάσεων για τη βελτίωση των δικαστικών συστημάτων των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό η CEPEJ δημοσιεύει, ανά διετία, στατιστικά στοιχεία για την απόδοση της δικαιοσύνης σε όλα τα κράτη μέλη, ενώ ομάδες εργασίας που έχουν συσταθεί από τη γενική συνέλευση του εν λόγω οργανισμού καταρτίζουν κείμενα με κατευθύνσεις και προτάσεις που αποτελούν τη βάση για τη διαμόρφωση δημοσίων πολιτικών και βέλτιστων πρακτικών από τα κράτη μέλη. Προσφάτως η CEPEJ άρχισε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με σκοπό να τροφοδοτεί με στοιχεία το *Justice Scoreboard*, που αποτελεί την ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δικαστικά συστήματα των κρατών μελών και το βαθμό αποτελεσματικότητάς τους.

Με το ανά χείρας τεύχος επιδιώκεται η παρουσίαση στη χώρα μας κειμένων που έχουν συνταχθεί από τη CEPEJ καθώς και από τον οργανισμό *Consultative Council of European Judges/Commission Consultative des Juges Européens (CCJE)*, που εντάσσεται επίσης στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Στη χώρα μας η ύπαρξη των οργανισμών αυτών είναι σχεδόν άγνωστη, όπως άγνωστη είναι και η ευρύτατη συζήτηση που διεξάγεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τη μεταρρύθμιση των δικαστικών συστημάτων. Ελπίζω τα κείμενα αυτά, τα οποία εισάγουν καινοτόμες προτάσεις για ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις στη δικαιοσύνη ιδίως για την κατανομή των δικαστηρίων, την κατασκευή δικαστικών κτιρίων και τη διαχείριση του δικαστικού χρόνου (*judicial management*), να αποτελέσουν την αφορμή για την έναρξη μιας δημόσιας συζήτησης στην Ελλάδα με αντικείμενο την υιοθέτηση πράγματι ριζικών μέτρων για τη βελτίωση του δικαστικού συστήματος τόσο σε επίπεδο θεσμικό όσο και σε επίπεδο καθιέρωσης βέλτιστων πρακτικών.

Τα κείμενα αυτά είχαν την ευγενή διάθεση να αποδώσουν συνάδελφοι δικαστές και εισαγγελείς οι οποίοι είναι εμπειρογνώμονες της CEPEJ και, υπό την ιδιότητα αυτή, μετέχουν σε αποστολές του εν λόγω οργανισμού σε χώρες που ζητούν συνεργασία για τη βελτίωση των δικαστικών τους συστημάτων. Συγκεκριμένα θα ήθελα ευχαριστήσω και από τη θέση αυτή τον Πάρεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας Β. Ανδρουλάκη, την Πρόεδρο Πρωτοδικών Δ.Δ. Ι. Λαμπίρη, τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Λ. Τσόγκα, τον Πρωτοδίκη Π. Αλικάκο και την Πρωτοδίκη Δ.Δ. Α. Κακαβακίδου, χωρίς τη συνδρομή των οποίων δεν θα ήταν δυνατή η έκδοση αυτού του τεύχους.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την Έφη Παπαδοπούλου, εκπρόσωπο μέχρι πρόσφατα της Κύπρου στη CEPEJ και δικαστή ε.τ. του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Κύπρου και ήδη Προέδρου της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών, για τη συμβολή της στη δημοσίευση του παρόντος τεύχους δεδομένου ότι δέχθηκε με χαρά την απόδοση του κειμένου της CEPEJ για την ικανοποίηση χρηστών των δικαστικών υπηρεσιών να αναλάβει η Κύπρος και ειδικότερα οι δικηγόροι Γεώργιος Παπαδόπουλος και Χριστόφορος Τσεκούρας.

Τέλος, εκφράζω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες στον εκδοτικό οίκο «Νομική Βιβλιοθήκη» γιατί δέχθηκε να φιλοξενήσει τη σειρά αυτή των κειμένων στις δημοσιεύσεις του. Ελπίζουμε να συνεχίσουμε αυτή τη συνεργασία με τη δημοσίευση ευρωπαϊκών κειμένων για τη δικαιοσύνη και στο μέλλον.

Μιχάλης Ν. Πικραμένος

EDITOR NOTE

For the last three years I have the honor to represent Greece to the Council of Europe's body "Commission Européenne pour l' Efficacité de la Justice (CEPEJ)", which has as main task the process and study of proposals, regarding the improvement of the judicial systems in the Member States.

In this context CEPEJ publishes biennially statistics about the performance of justice in all Member States. Also working groups, established by the General Assembly of the organization, are drawing texts containing guidelines and recommendations, which form the basis for shaping public policies and best practices for the Member States to this end. Recently CEPEJ began a new cooperation with the European Commission in order to input with data the Justice Scoreboard, which constitutes the annual European Union's report on the judicial systems of the Member States and on their degree of effectiveness.

This booklet aims to present in our country texts written by CEPEJ and by the Consultative Council of European Judges (CCJE), which also belongs to the Council of Europe. In our country the existence of these organizations is almost unknown, as unknown is the wide debate at European level for the reform of the judicial systems. I hope that these texts, which introduce innovative proposals for substantive reforms to the justice system, regarding the distribution of courts in a country, the construction of judicial buildings and the management of judicial time (judicial management), be the occasion to launch a public debate in Greece, concerning the adoption of actually radical measures for the improvement of our justice system not only at institutional level but also by setting up best practices.

The translation of these texts was kindly provided by judges and prosecutors, who they are already experts of the CEPEJ and under that capacity, they participate in missions of this organization in countries seeking cooperation to improve their judicial systems. In particular I would like to thank the Associate Councilor of State B. Androulakis, the President of the Administrative Court of First Instance of Thessaloniki I. Lampiri, the Public Prosecutor of the Court of First Instance of Thessaloniki L. Tsogkas, the Judge of the Court of First Instance of Thessaloniki P. Alikakos and the Judge of the Administrative Court of First Instance of Thessaloniki A. Kakavakidou, without the assistance of whom, the issue of this booklet would not be possible.

I would also like to thank Efi Papadopoulou, emeritus Judge of the Supreme Court of Cyprus and already President of the Tenders Review Authority,

who has represent up recently Cyprus in CEPEJ, for her contribution in the publication of this issue, since she has admitted with pleasure for Cyprus and particular on behalf of the lawyers Georgios Papadopoulos and Christophoros Tsekouras, to undertake the translation of the text of CEPEJ concerning court users' satisfaction surveys.

Finally, I express my special thanks to the publishing house "Nomiki Bibliothiki" as it agreed to include that series of texts to its publications. We hope to continue in the future this partnership, promoting the publication of European texts about justice.

Michail N. Pikramenos

NOTE DE L'ÉDITEUR

Les trois dernières années j' ai l' honneur de représenter la Grèce à la Commission européenne pour l' efficacité de la justice (CEPEJ), organisme qui fonctionne au sein du Conseil de l' Europe et qui a comme mission l' étude et l' élaboration de propositions relatives à l' amélioration des systèmes juridiques des Etats membres. Dans ce cadre, la CEPEJ publie tous les deux ans des données statistiques concernant l' efficacité de la justice dans les Etats membres, tandis que des groupes de travail établis par l' Assemblée Générale de celle-ci rédigent des textes contenant des directives et des propositions qui constituent la base pour la formation de politiques publiques et de bonnes pratiques de la part des Etats membres. Récemment la CEPEJ a inauguré sa collaboration avec la Commission Européenne afin de lui fournir des données en vue de la préparation du Tableau de bord de la justice, qui constitue le rapport annuel de l' Union Européenne sur les systèmes juridictionnels des Etats membres et sur le degré d'efficacité de ceux-ci.

Le but du présent ouvrage est de présenter à notre pays des textes qui ont été rédigés par la CEPEJ ainsi que par la Commission Consultative des Juges Européens (CCJE), instance qui fonctionne elle aussi au sein du Conseil de l' Europe. L'existence de ces organismes est presque inconnue chez nous, tout comme le débat sur la réforme des systèmes juridiques qui a lieu au niveau européen. J' espère que ces textes, qui contiennent des propositions novatrices sur des réformes substantielles de la justice, concernant notamment la répartition des tribunaux, la construction des bâtiments où siègent les juridictions ainsi que la gestion du temps juridique (judicial management), constitueront l' occasion de lancement d' une discussion publique en Grèce, ayant comme objectif l' amélioration de notre système juridictionnel tant au niveau institutionnel qu' au niveau d' instauration de bonnes pratiques.

Des collègues, juges et procureurs experts de la CEPEJ et qui, à ce titre, participent à des missions à des pays qui demandent sa collaboration afin d' améliorer leurs propres systèmes, ont eu la courtoisie de s' occuper de la traduction des textes inclus dans cet ouvrage. Je voudrais plus spécialement remercier le Maître des requêtes au Conseil d' Etat Mr V. Androulakis, la Présidente de Tribunal Administratif Me I. Lambiri, le Procureur de la République Mr L. Tsongas, le juge de première instance Mr P. Alikakos et le juge de Tribunal Administratif Me A. Kakavakidou, car sans leur contribution la parution de cet ouvrage ne serait pas possible.

Je tiens aussi à remercier Mme Efie Papadopoulou, représentante jusqu' à une date récente de Chypre à la CEPEJ, juge honoraire à la Cour Suprême de Chypre et actuellement Présidente de l' Autorité de réexamen en matière d' Offres, pour son aide, car elle a accepté avec plaisir que la traduction des textes sur la satisfaction des usagers soit assumée par Chypre et effectuée par les avocats Mr G. Papadopoulos et Mr Ch. Tsekouras.

Enfin, j'exprime mes remerciements à la maison d'édition «Nomiki Vivliothiki» car elle a accepté de publier le présent ouvrage qui contient cette série de textes. Nous espérons poursuivre notre collaboration en vue de publier encore plus de textes européens sur la justice.

Michail N. Pikramenos

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	VII
ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ	XI
EDITOR NOTE.....	XIII
NOTE DE L' ÉDITEUR	XV

I. Η ευρωπαϊκή πρόταση για την αναδιοργάνωση της Δικαιοσύνης - Κείμενα των οργανισμών του Συμβουλίου της Ευρώπης <i>Européenne pour l' Efficacité de la Justice (CEPEJ)</i> και <i>Consultative Council of European Judges (CCJE)</i>	1
--	---

Μιχάλης Ν. Πικραμένος
Εκπρόσωπος της Ελλάδος στη CEPEJ

II. Κείμενα

A. Κατευθυντήριες οδηγίες για τη δημιουργία Δικαστικών Χαρτών με σκοπό την υποστήριξη της πρόσβασης σε ένα ποιοτικό Δικαστικό Σύστημα	37
---	----

Ευρωπαϊκή Επιτροπή για
την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ)

Απόδοση: Πέτρος Αλικάκος
Πρωτοδίκης, Δρ.Ν.

B. Οι αναθεωρημένες κατευθυντήριες οδηγίες του ερευνητικού κέντρου SATURN του Συμβουλίου της Ευρώπης, σχετικά με τη διαχείριση του δικαστικού χρόνου	63
---	----

Ευρωπαϊκή Επιτροπή για
την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ)

Απόδοση: Πέτρος Αλικάκος
Πρωτοδίκης, Δρ.Ν.

Αναστασία Κακαβακίδου
Πρωτοδίκης Δ.Δ.

- Γ. Κατευθυντήριες γραμμές για την οργάνωση και
προσβασιμότητα των Δικαστικών Εγκαταστάσεων 91
Ευρωπαϊκή Επιτροπή για
την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ)
Απόδοση: Λάμπρος Τσόγκας
Εισαγγελέας Πρωτοδικών
- Δ. Διεξαγωγή ερευνών ικανοποίησης χρηστών του δικαστηρίου
στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης 119
Ευρωπαϊκή Επιτροπή για
την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ)
Απόδοση: Γεώργιος Παπαδόπουλος
Δικηγόρος
Χριστόφορος Τσεκούρας
Δικηγόρος
- Ε. Ευρωπαϊκά δικαστικά συστήματα: αποτελεσματικότητα και
ποιότητα της δικαιοσύνης 171
Ευρωπαϊκή Επιτροπή για
την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ)
Απόδοση: Βασίλειος Π. Ανδρουλάκης
Πάρεδρος Σ.τ.Ε.
- ΣΤ. Γνώμη Νο. 17 (2014)
Για την αξιολόγηση του έργου των δικαστών, την ποιότητα
της δικαιοσύνης και το σεβασμό της δικαστικής ανεξαρτησίας... 211
Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Δικαστών (CCJE)
Απόδοση: Ιωάννα Λαμπίρη
Πρόεδρος Πρωτοδικών Δ.Δ.

Γ. Κατευθυντήριες γραμμές για την οργάνωση και προσβασιμότητα των Δικαστικών Εγκαταστάσεων

Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ)

Απόδοση: Λάμπρος Τσόγκας
Εισαγγελέας Πρωτοδικών

1. Εισαγωγή

Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των δημοσίων υπηρεσιών που προσφέρονται από το δικαστικό σύστημα, και πιο συγκεκριμένα η ίδια η βελτίωση των προσδοκιών όχι μόνο των επαγγελματιών της δικαιοσύνης αλλά και των αποδεκτών αυτής, αποτελούν κύριο γνώμονα της δράσης της CEPEJ. Η Ομάδα Εργασίας για την Ποιότητα της Δικαιοσύνης της CEPEJ (CEPEJ-GT-QUAL) είναι, μεταξύ άλλων, επιφορτισμένη με τη σχεδίαση συγκεκριμένων λύσεων για τους φορείς χάραξης πολιτικής για τα δικαστήρια έτσι ώστε να βελτιωθεί η οργάνωση του δικαστικού συστήματος, καθώς και με την διασφάλιση της σωστής λειτουργίας του, τόσο από υλικής όσο και από λογιστικής πλευράς.

Ο σκοπός του εγγράφου αυτού είναι να παρέχει ένα πλαίσιο αναφοράς που θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμο για τους εκάστοτε διαχειριστές και τους υπευθύνους λήψης αποφάσεων για την κατασκευή νέων δικαστικών κτιρίων ή την μετατροπή παλαιότερων.

Η CEPEJ κρίνει ότι είναι απαραίτητη η κατάρτιση σχεδίων για την ανέγερση ή ανακαίνιση των δικαστικών κτιρίων έτσι ώστε να διασφαλίζεται η παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών δικαιοσύνης, λαμβάνοντας υπόψη της προσδοκίες των αποδεκτών της.

Συγκεκριμένα, είναι απαραίτητο οι εγκαταστάσεις αυτές να εγγυώνται την ηρεμία που απαιτεί ο δικαστικός διάλογος. Συνεπώς υπάρχουν στα δικαστικά

κτίρια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία διαφέρουν από αυτά ενός διοικητικού κτιρίου.

Η πρόσβαση του κοινού στη δικαιοσύνη θα πρέπει να διευκολυνθεί με τη βελτίωση της πρόσβασης στα δικαστήρια, και προπαντός για τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα. Θα πρέπει τα άτομα που κάνουν χρήση των δικαστικών υπηρεσιών να ενθαρρύνονται η πρόσβαση σε πληροφορίες μέσω της τεχνολογίας των πληροφοριών και επικοινωνίας (IT). Ένας ακόμη στόχος είναι να διασφαλιστούν άριστες συνθήκες εργασίας για το δικαστικό προσωπικό. Είναι επίσης σημαντικό να εφαρμοστούν ρυθμίσεις ασφαλείας ανάλογες με τη φύση των συναφών κινδύνων. Η κατασκευή των δικαστικών κτιρίων θα πρέπει να επιτρέπει την σαφή άσκηση των δικαιωμάτων τόσο της υπεράσπισης όσο και των κρατουμένων.

Το παρόν έγγραφο προσφέρει μια σειρά οδηγιών για τον προσδιορισμό των παραγόντων που πρέπει να ληφθούν υπόψη, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών που παρέχονται καθώς και των εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν το κοινό.

2. Μια πολιτική ακίνητης περιουσίας για τα δικαστικά κτίρια

2.1 Εκτιμώντας την κατάσταση της ακίνητης περιουσίας

Αυτό προϋποθέτει, σε πρώτο στάδιο, μία απογραφή των δικαστικών κτιρίων, που θα ακολουθείται από μία εκτίμηση του τρόπου προσαρμογής στις τρέχουσες ανάγκες.

Η απογραφή των ήδη υπαρχόντων κτιρίων θα καταστήσει δυνατή την έναρξη δημιουργίας μίας βάσης δεδομένων ακίνητης περιουσίας, που θα περιέχει τις παρακάτω πληροφορίες:

- 1). Κύρια χαρακτηριστικά: διεύθυνση, κατάσταση, ιδιοκτήτης, κτηματολογικά στοιχεία, ημερομηνία κατασκευής, σύνθεση, αριθμός ορόφων κτλ.
- 2). Πληροφορίες σχεδιασμού: εφαρμοστέοι κανονισμοί, απαιτήσεις ασφαλείας, δικαίωμα διέλευσης κτλ.
- 3). Εκτάσεις (γη, κτήρια)
- 4). Ποια η τρέχουσα λειτουργία τους
- 5). Προσωπικό

Το επόμενο στάδιο είναι η αξιολόγηση της κατάστασης της ακίνητης περιουσίας από τεχνικής, κανονιστικής, οικονομικής και λειτουργικής άποψης.

Η τεχνική αξιολόγηση θα εξετάσει τα διάφορα στοιχεία του κτιρίου ώστε να χαρακτηριστεί η κατάσταση στην οποία βρίσκονται και πόσο καιρό αναμένεται να υπάρχουν (τοίχοι και σκεπή, τεχνικός εξοπλισμός, εσωτερική και εξωτερική διαρρύθμιση)· η κανονιστική αξιολόγηση θα καθορίσει την κατάσταση του κτιρίου από την πλευρά των νομικών υποχρεώσεων που πρέπει να πληρούνται στις εγκαταστάσεις ανοιχτές για το κοινό (πρόσβαση για άτομα με αναπηρίες, υγεία και ασφάλεια, προσωπική ακεραιότητα)· η οικονομική αξιολόγηση θα εστιάσει στο κόστος των ενοικίων και των φόρων, το κόστος νερού και ρεύματος, καθώς και στα έξοδα συντήρησης και λειτουργίας· τέλος, η λειτουργική αξιολόγηση θα αναλύσει το γεωγραφικό και αστικό πλαίσιο του κτιρίου, τη γενικότερη οργάνωση, τους χώρους για το κοινό και αυτούς για τα άτομα που κάνουν χρήση των δικαστικών υπηρεσιών και τους χώρους ασφαλείας.

Αυτές οι αξιολογήσεις θα πρέπει να πραγματοποιηθούν έπειτα από επισκέψεις στις εγκαταστάσεις, συζητήσεις με τους διαχειριστές των δικαστικών κτιρίων και συλλογή χρηματοοικονομικών δεδομένων και αναφορών σχετικά με τη λειτουργία του κτιρίου. Οι αξιολογήσεις μπορούν να συμπληρωθούν με θεματικούς ελέγχους, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που έχουν εντοπιστεί.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης θα προστεθούν στη βάση δεδομένων.

2.2 Προοπτική ανάλυση της δραστηριότητας

Αυτή η ανάλυση θα βασιστεί στο δικαστικό χάρτη και στις αλλαγές που ενδέχεται να προγραμματιστούν. Η CEPEJ έχει εκπονήσει κατευθυντήριες γραμμές για την δημιουργία δικαστικών χαρτών (CEPEJ(2013)7Rev1). Πρέπει να συνηυπολογιστούν διάφοροι παράγοντες έτσι ώστε να επιτευχθεί ο καλύτερος δυνατός συμβιβασμός μεταξύ της δραστηριότητας των δικαστηρίων και της εγγύτητας σε όσους κάνουν χρήση των δικαστικών υπηρεσιών: πληθυσμιακή πυκνότητα, μέγεθος του δικαστηρίου, ροή των υποθέσεων και γεωγραφική του θέση).

Η αναθεώρηση του δικαστικού χάρτη πρέπει να βασίζεται σε στόχους που αποσκοπούν στη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη και της αποτελεσματικότητάς της, στην ενίσχυση της εξειδίκευσης ή τη βελτίωση της συνολικής σημασίας, σε συνάρτηση με τους δέκτες απόδοσης.

Αυτοί οι δέκτες ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες: μπορεί να είναι οικονομικοί, όπως λόγου χάρη το κόστος των δικαστικών υπηρεσιών ανά κάτοικο· μπορεί να μετρούν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη π.χ. το πόσα δικαστήρια αναλογούν σε κάθε κάτοικο· ή επίσης, μπορεί να σχετίζονται με αποδοτικά κριτήρια (διάρκεια ενασχόλησης με τον συγκεκριμένο αριθμό υποθέσεων). Τέλος, οι στόχοι αυτοί, ενδέχεται να είναι ποιοτικοί, με δείκτες να μετράνε την ικανοποίηση των χρηστών των δικαστικών υπηρεσιών.

Οι συνολικές προοπτικές που αφορούν λειτουργικές τάσεις στην οργάνωση των δικαστηρίων θα πρέπει επίσης να ενσωματωθούν όπου αυτές είναι ήδη γνωστές - για παράδειγμα, η αναδιοργάνωση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των δικαστηρίων.

Όπου δεν υπάρχουν αλλαγές στο δικαστικό χάρτη το ζήτημα είναι να προσδιοριστούν τα επιθυμητά επίπεδα στελέχωσης και συνεπώς η θεωρητική βάση που απαιτείται τόσο μεσοπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, βασιζόμενη σε στατιστικά στοιχεία σχετικά με το επίπεδο του προσωπικού και τη δικαστική δραστηριότητα, καθώς και σε δημογραφικές προβλέψεις.

Αυτές οι προσομοιώσεις μπορούν να διεξαχθούν χρησιμοποιώντας διαφορετικές γεωγραφικές κλίμακες, ανάλογα με τις διαθέσιμες δημογραφικές προβολές.

Η μέθοδος μπορεί να βελτιωθεί ώστε να διακρίνει τις διαφορετικές τάσεις στις κατηγορίες του προσωπικού ή ανά τύπο δικαστηρίου.

2.3 Καταρτίζοντας ένα γενικό σχέδιο της ακίνητης περιουσίας

Είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ποια δράση έχει προτεραιότητα όσον αφορά την ακίνητη περιουσία εάν ενσωματωθούν οι παράμετροι που προέκυψαν από την αξιολόγηση των κτιρίων και οι υστερήσεις που παρουσιάζουν τα υφιστάμενα κτίρια σε σχέση με τις προτεινόμενες υποδομές.

Σε αυτές τις τοποθεσίες μπορούν να διεξαχθούν περαιτέρω μελέτες εφικτότητας και τεχνικοί έλεγχοι εις βάθος για να προσδιοριστεί το πρόγραμμα εργασίας που θα εφαρμοστεί και να υπολογιστούν τα συναφή έξοδα.

3. Κατασκευή ή ανακαίνιση: η αναγκαία επιλογή

3.1 Κριτήρια επιλογής

3.1.1 Αναμενόμενη μελλοντική δραστηριότητα

Ακολουθώντας της προοπτικής ανάλυσης της δραστηριότητας, είναι απαραίτητο να αξιολογεί εάν οι υφιστάμενες υποδομές μπορούν να ικανοποιήσουν τις δικαστικές ανάγκες. Εάν αδυνατούν, τότε θα κριθεί απαραίτητο είτε να κατασκευαστούν νέες εγκαταστάσεις είτε να επεκταθούν οι ήδη υπάρχουσες.

3.1.2 Ομαδοποίηση διαφόρων εγκαταστάσεων σε μία τοποθεσία

Η ομαδοποίηση διαφόρων εγκαταστάσεων σε μία τοποθεσία έχει ως αποτέλεσμα τη βελτιωμένη πρόσβαση των πολιτών στις δημόσιες υπηρεσίες της δικαιοσύνης. Επιτρέπει επίσης της καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των κοινών χώρων.

Η συνολική έκταση των δικαστηρίων σε μία πόλη ή μεγαλούπολη θα μειωθεί σημαντικά στην περίπτωση ενός συγκροτήματος δικαστικών κτιρίων, στο οποίο όλα τα δικαστήρια συστεγάζονται, σε σχέση με την έκτασή τους σε μία πόλη όπου στεγάζει κάθε δικαστήριο σε διαφορετικό κτίριο.

Ανάλογα με τις δικαστικές παραδόσεις που ισχύουν σε κάθε χώρα, εάν συγκεκριμένα δικαστήρια έχουν τη δική τους ιδιαίτερη ταυτότητα, τότε η τοποθέτησή τους σε διαφορετικές εγκαταστάσεις δεν αποτελεί απαραίτητα εμπόδιο στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Η ομαδοποίηση διαφόρων δικαστηρίων μαζί συχνά συνεπάγεται την κατασκευή νέων κτιρίων. Ο σχεδιασμός αυτών των κτιρίων είναι ιδιαίτερα περίπλοκος καθώς είναι πιθανόν αυτά να χρησιμοποιηθούν σε ποινικές περιπτώσεις όπου οι κρατούμενοι θα πρέπει να δρομολογηθούν μέσω ασφαλών διαδρομών κατά την είσοδο και έξοδό τους.

3.1.3 Η κατάσταση του κτιρίου

Βασικό παράγοντα αποτελεί η τεχνική αξιολόγηση του κτιρίου. όταν η δουλειά που απαιτείται ξεκινά από την ίδια την κατασκευή του κτιρίου και συγκρίνουμε το κόστος μιας ανακαίνισης με αυτό της ανέγερσης νέου κτιρίου συνήθως τείνει να εννοείται η τελευταία.

Θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί μια λεπτομερής τεχνική ανάλυση που να περιλαμβάνει κάθε πιθανότητα επαναχρησιμοποίησης του κτιρίου μαζί με μια μελέτη αρχιτεκτονικής, οικονομικής και λειτουργικής εφικτότητας.

3.1.4 Δυνατότητες Μετατροπών

Τα δικαστήρια είναι συχνά κτίρια ιστορικού ενδιαφέροντος και προστατεύονται από κανονισμούς που περιορίζουν τις όποιες εργασίες ανακαίνισεων.

Παρότι η μετατροπή παλαιών κτιρίων (με ψηλοτάβανα δωμάτια, φαρδύς διαδρόμους κλπ) μπορεί να είναι τεχνικά εφικτή, κάτι τέτοιο ίσως να οδηγούσε σε πρόσθετες δαπάνες τόσο στην κατασκευή όσο και στην χρήση τους.

3.1.5 Τοποθεσία

Τα δικαστικά κτίρια βρίσκονται συνήθως στα κέντρα των πόλεων όπου σπάνια υπάρχουν εκτάσεις διαθέσιμες ώστε να μπορούν να επεκταθούν. Επιπλέον το κόστος των οικοπέδων είναι συχνά σημαντικά υψηλότερο. (στο κέντρο των πόλεων).

Η κατασκευή νέων κτιρίων προϋποθέτει την απόκτηση ή κατοχή σχετικά μεγάλων εκτάσεων γης, οι οποίες συχνά είναι διαθέσιμες μόνο εκτός των αστικών κέντρων. όταν γίνεται η επιλογή της τοποθεσίας είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη τις προοπτικές της αστικής ανάπτυξης για την πόλη και τις γειτονίες

αυτές μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, πιθανή μετεγκατάσταση πόλων έλξης, αλλαγές στα δίκτυα μεταφοράς και στα σχέδια της αστικής ανάπτυξης.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι ακόμη η εύκολη πρόσβαση μέσω των μέσων μαζικής μεταφοράς και η εγγύτητα σε δημόσιους χώρους στάθμευσης.

3.1.6 Διατήρηση της συνεχούς λειτουργίας των δικαστηρίων

Κατά την διάρκεια της ανακαίνισης επιβάλλεται η συνέχιση της λειτουργίας των δικαστηρίων, είτε επί τόπου είτε προσωρινά σε άλλους χώρους (δείτε το κεφάλαιο 6 παρακάτω).

Αυτές οι διευθετήσεις ίσως να είναι σύνθετες και δαπανηρές στην εφαρμογή τους και πρέπει να μελετηθούν ταυτόχρονα με την εξέταση της τελικής λύσης αναφορικά με την ακίνητη περιουσία.

Εάν προτιμηθεί η λύση της νέας κατασκευής, πρέπει να αποφασιστεί εάν οι ήδη υπάρχοντες χώροι μπορούν να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούνται κατά την διάρκεια της ανέγερσης του κτιρίου και εάν είναι δυνατόν να διαχειριστούν την ροή των υποθέσεων. Συγκεκριμένα τα δικαστήρια που βρίσκονται σε περιοχές όπου συμβαίνουν δημογραφικές εξελίξεις μπορεί να δημιουργηθούν δυσκολίες εάν το σχέδιο αργήσει να περάσει από την φάση του προγραμματισμού σε αυτή της εφαρμογής όπως συμβαίνει π.χ. για οικονομικούς λόγους.

3.1.7 Λαμβάνοντας υπόψη τους δημοσιονομικούς πόρους

Τα πλεονεκτήματα μιας ανακαίνισης είναι ότι οι εργασίες μπορούν να ολοκληρωθούν σταδιακά σε φάσεις ενώ σε μία νέα κατασκευή όλες οι εργασίες πρέπει να χρηματοδοτούνται πλήρως εξ αρχής για να έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Η εργασία σε φάσεις ,εκτός από την τμηματική αντιμετώπιση του κόστους, διευκολύνει το ζήτημα της εναλλακτικής στέγασης κατά την διάρκεια των εργασιών.

Αυτή η κατανομή του έργου σε φάσεις πρέπει να έχει διευκρινιστεί στις προδιαγραφές των αρχιτεκτόνων και η φάση της μελέτης πρέπει να καλύπτει όλο το έργο ώστε να διασφαλιστεί η μεταξύ των αρχικών σταδίων και του τελικού σχεδίου.

Ωστόσο, οι εργασίες δεν μπορούν να απλώνονται σε μεγάλο χρονικό διάστημα καθώς αλλαγές στους κανονισμούς ή στις ανάγκες μπορεί να θέσουν υπό αμφισβήτηση την εγκυρότητα του αρχικού σχεδίου.

Είναι συνεπώς πολύ σημαντικό, υπό το πρίσμα των αναγκών που εντοπίστηκαν στο στάδιο της αξιολόγησης και πόσο υλοποιήθηκαν στο στάδιο της επι-

κτότητας, να προσδιοριστεί ο προϋπολογισμός της κατασκευής, που θα καθορίσει με τη σειρά του τον ετήσιο όγκο εργασίας που μπορεί να χρηματοδοτηθεί και για πόσο καιρό θα χρειαστεί η επένδυση.

3.2 Ανάλυση των κριτηρίων και εφαρμογή της πολιτικής για την ακίνητη περιουσία

Τα κύρια σημεία αναφοράς εδώ αφορούν σε νέες κατασκευές σε τοποθεσίες βρίσκονται στο χειρότερο στάδιο και χρήζουν άμεσης επισκευής, και όπου οι περιορισμοί είναι μεγαλύτεροι, και ακόμη σε κατασκευές που χρήζουν αναδιάρθρωσης με πιθανές επεκτάσεις σε άλλες τοποθεσίες.

Τα σχέδια θα πρέπει να τεθούν σε σειρά προτεραιότητας ανάλογα με τα παρακάτω κριτήρια: διαθέσιμοι πόροι, κατάσταση των κτιρίων όπως αυτή έχει εκτιμηθεί στο στάδιο της αξιολόγησης, οι πιθανώς δυσμενείς επιπτώσεις στις συνθήκες λειτουργίας όπως εξετάστηκαν στην προοπτική ανάλυση της δραστηριότητας, και το μέγεθος του δικαστηρίου.

Σε αυτή τη φάση θα μπορούσε επίσης να συμπεριληφθούν και κάποιες επιπλέον εργασίες αναβάθμισης σε τεχνικό ή λειτουργικό επίπεδο, και να προστεθούν στο πολυετές πρόγραμμα των εργασιών. Πέρα από τον προγραμματισμό των εργασιών αποκατάστασης, είναι επίσης απαραίτητο να προσδιοριστεί ένας ετήσιος προϋπολογισμός για προληπτικά έργα τα οποία θα επεκτείνουν τη διάρκεια ζωής των τεχνικών χαρακτηριστικών του κτιρίου και θα καθυστερήσουν τις όποιες εργασίες αποκατάστασης.

Όλες αυτές οι δραστηριότητες θα αποτελέσουν το πολυετές πρόγραμμα για την ακίνητη περιουσία.

Η επιλογή μεταξύ της ανέγερσης ενός νέου κτιρίου ή της ανακαίνισης μπορεί να αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης προσέγγισης μάλλον, παρά μία απόφαση που βασίζεται μόνο στα παραπάνω κριτήρια.

Το δικαστικό μέγαρο αποτελεί σημαντικό σημείο ενδιαφέροντος για το κοινό και έτσι η κατασκευή ενός νέου κτιρίου ενδεχομένως να προέρχεται από την επιθυμία των δημοσίων αρχών να συγκεντρώσουν διάφορα δημόσια κτίρια μαζί σε κάποια άλλη τοποθεσία (πόλη ή γειτονιά).

Ή, αντιθέτως, το ιστορικό υπόβαθρο ενός δικαστικού μεγάρου σε μια πόλη μπορεί να είναι σπουδαίο και επομένως η παραμονή του στον ίδιο χώρο ίσως να είναι το κυρίαρχο κριτήριο για την επιλογή.

4. Λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά του δικαστικού κλάδου

4.1 Το δικαστικό μέγαρο είναι ένα δημόσιο κτίριο

Το δικαστικό μέγαρο είναι ένα δημόσιο κτίριο με τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Όπως κάθε δημόσιο κτίριο υπάγεται σε ορισμένους κανονισμούς (πυρασφάλεια, είδος των υλικών που χρησιμοποιούνται, κτλ) οι οποίοι δεν καλύπτονται σε αυτό το έγγραφο, και εμπίπτουν στο πεδίο της αρχιτεκτονικής.

4.2 Δικαστικός συμβολισμός

Το δικαστικό μέγαρο είναι ένα κτίριο με μόνο σκοπό την απόδοση δικαιοσύνης. Ακολουθώντας το πρότυπο των αρχαιοελληνικών ναών που επικρατούσε το 19ο αιώνα, τα δικαστικά μέγαρα είναι εν γένει κατασκευασμένα σε υπερυψωμένη τοποθεσία - μια ξεχωριστή, περικλεισμένη, ιερή και απαραβίαστη θέση. Αυτός ο τύπος κτιρίου αναδείχθηκε τόσο στην Ευρώπη όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες, και αυτό το κτίριο είναι η νοητή εικόνα που έχει ο κόσμος στο μυαλό του για το δικαστήριο.

Κάποιες μελέτες έχουν επισημάνει τα κοινά χαρακτηριστικά αυτού του δικαστικού συμβολισμού και τις διάφορες αντιλήψεις της δικαιοσύνης που αυτός συνεπάγεται.

Η κλασσική εικόνα ενός δικαστικού μεγάρου με μεγάλες σκάλες, πελώριες, σκοτεινές αίθουσες αναμονής και επιβλητικά αγάλματα μπορεί να δημιουργεί ένα κλίμα εκφοβισμού για το κοινό.

Ο συμβολισμός των δικαστηρίων έχει αλλάξει, και αυτό αντικατοπτρίζει τον τρόπο με τον οποίο έχει εξελιχθεί η ίδια η έννοια της δικαιοσύνης. Ο στόχος δεν είναι πλέον να καταβληθεί το κοινό από τους τεράστιους, σκοτεινούς χώρους. Αντιθέτως, στις μέρες μας κυριαρχεί η τάση για φωτεινούς χώρους, εύκολη πρόσβαση και συμβολισμό λιγότερο μεγαλοπρεπή και περισσότερο φιλόξενο για το κοινό.

Παρόλα αυτά, πρέπει να υπάρχει κάποιος δικαστικός συμβολισμός, έτσι ώστε το κτίριο να είναι εύκολα αναγνωρίσιμο ως χώρος δικαιοσύνης και ως δημόσιος χώρος. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αρχιτεκτονική της πρόσψης της εισόδου.

Εντός του δικαστηρίου η ανάγκη για συμβολισμό είναι μεγαλύτερη στις υποθέσεις ποινικού δικαίου παρά σε αυτές του αστικού δικαίου.

Ωστόσο, εάν από αρχιτεκτονικής άποψης αποφασιστεί ότι το κτίριο πρέπει να είναι εύκολα αναγνωρίσιμο εξωτερικά ως χώρος δικαιοσύνης, αυτή η αναγνωρισιμότητα θα είναι εις βάρος άλλων πιθανών χρήσεων του κτιρίου μεταγενέστερα. Εάν αποφασιστεί, ως αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων, η μετεγκατάσταση των δικαστικών υπηρεσιών, η αναδιαμόρφωση του ήδη υπάρχοντος χώρου μπορεί να αποφέρει σημαντικούς χρηματικούς πόρους για την χρηματοδότηση των νέων εγκαταστάσεων, αλλά εάν πρόκειται για έναν χώρο καθαρά δικαστικό, οι εργασίες μετατροπής θα είναι υπερβολικά περίπλοκες.

Δύο παραδείγματα προσόψεων δικαστηρίων: Το Δικαστικό Μέγαρο του Στρασβούργου (Palais de Justice) στην αριστερή εικόνα, χαρακτηριστικό παράδειγμα κλασσικής πρόσοψης, και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη δεξιά εικόνα, χαρακτηριστικό παράδειγμα σύγχρονης πρόσοψης.

4.3 Συγκεντρώνοντας έγγραφες αναφορές ειδικά για τους αρχιτέκτονες

Οι συγκεκριμένοι κανόνες που προτείνονται από τη CEPEJ για νέα κτίρια και για εργασίες ανακαίνισης δίνονται παρακάτω (βλέπε κεφ.5 και 6). Όποιος κι αν είναι όμως ο τύπος της κατασκευής, είναι σημαντικό να είναι οι αρχιτέκτονες ενημερωμένοι για τον τρόπο λειτουργίας των δικαστηρίων έτσι ώστε να μπορούν να προσαρμόσουν τα κτίρια στις λειτουργικές και τεχνικές ανάγκες που έχει ένα δικαστήριο. Παρομοίως, τα άτομα που κάνουν χρήση των δικαστικών υπηρεσιών θα έπρεπε κι αυτά να συμμετάσχουν στο έργο.

Ο τρόπος λειτουργίας των δικαστηρίων μοιάζει περίπλοκος για κάποιον έξω από τον κόσμο των δικαστηρίων. Οι αρχιτέκτονες πρέπει να είναι σωστά ενημερωμένοι για όλες τις δικαστικές διαδικασίες καθώς και για το ρόλο των ενδιαφερόμενων μερών.

Αυτά τα παρεχόμενα έγγραφα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές πτυχές των διαδικασιών. Η θέση που καταλαμβάνουν οι εισαγγελείς ή οι εκπρόσωποι των διωκτικών αρχών στην αίθουσα του δικαστηρίου διαφέρει από χώρα σε χώρα στην Ευρώπη.

Το πρώτο στάδιο στη συγκέντρωση αυτών των εγγραφών αναφορών θα μπορούσε να είναι η ανάλυση της λειτουργικής ποιότητας ενός δείγματος από τα υπάρχοντα κτίρια, και πιο συγκεκριμένα από αρχιτεκτονικής, λειτουργικής άποψης όπως και από άποψη ασφαλείας και συντήρησης.

Αυτό σημαίνει ότι η ομάδα που διαχειρίζεται το έργο πρέπει να έχει ένα λειτουργικό και τεχνικό πλαίσιο αναφοράς, ώστε να μπορεί να εναρμονίσει την κατασκευή ή ανακαίνιση των δικαστικών κτιρίων τόσο από πλευράς εσωτερικής οργάνωσης όσο και από την πλευράς εκτέλεσης.

Αυτό το έγγραφο θα χρησιμεύσει ως βάση για το σχεδιασμό χρονοδιαγραμμάτων για διαβουλεύσεις με τους εργολάβους στους οποίους θα ανατεθεί το έργο.

Θα χρησιμεύσει επίσης ως βάση για διαβουλεύσεις και το διάλογο με το κοινό που κάνει χρήση των δικαστικών υπηρεσιών ώστε να ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες τους και να ενταχθούν σε ένα κοινό πλαίσιο.

Είναι σημαντικό το τελικό πρόγραμμα που θα δοθεί στον αρχιτέκτονα να περιέχει μία ιεράρχηση των στόχων που έχουν τεθεί από την αναθέτουσα αρχή, δεδομένου ότι η εκτέλεση ενός έργου απαιτεί τη λήψη ορισμένων αποφάσεων όταν υπάρχει ασυμβατότητα μεταξύ πολλών στόχων· για παράδειγμα, να λάβει υπόψη (ο αρχιτέκτονας) τη φύση της τοποθεσίας ή τον περιβάλλοντα χώρο. Σε τέτοιες περιπτώσεις αυτές οι αποφάσεις δεν πρέπει να βασίζονται στην προσωπική ερμηνεία του/της αρχιτέκτονα, αλλά θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τη σειρά των προτεραιοτήτων που καθορίζονται από την αναθέτουσα αρχή.

4.4 Συμμετοχή των χρηστών στο έργο

Όπως με κάθε αρχιτεκτονικό έργο, οι χρήστες πρέπει να συμμετέχουν στην υλοποίησή του. Στον δικαστικό τομέα, εκτός από τις απόψεις που εκφράζονται από τους δικαστές, υπαλλήλους της ασφάλειας και τους δημόσιους υπαλλήλους οι οποίοι θα χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις, πρέπει επίσης να επιζητηθούν οι παρατηρήσεις των δικηγόρων και των συνηγόρων.

Κατά τη φάση προγραμματισμού, είναι σημαντικό να παρατηρηθεί επί τόπου πώς οργανώνονται οι δραστηριότητες, και θα πρέπει να διεξαχθούν συνεντεύξεις με με ένα δείγμα των χρηστών του κτιρίου, το προσωπικό του δικαστηρίου και τους υπαλλήλους του νόμου.

Η συγκρότηση μιας συντονιστικής επιτροπής και πιθανών θεματικών ομάδων εργασίας θα συμβάλλει στον ακριβή καθορισμό των αναγκών και θα διασφαλιστεί ότι το έργο είναι σύμφωνο με τις ανάγκες αυτές.

Επίσης, θα ήταν χρήσιμο να ληφθούν οι γνωμοδοτήσεις της επιτροπής για την υγεία και την ασφάλεια καθώς και του γιατρού εργασίας.

Παράλληλα, δύναται επίσης να συσταθεί ένα επικοινωνιακό σχέδιο για να παρέχει πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο του έργου, ρυθμίσεις που θα βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας και την υποδοχή από το κοινό, καθώς και κάθε αναστάτωση κατά τη διάρκεια της κατασκευής. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε με μαζικά διαφημιστικά φυλλάδια που θα αποσταλούν μέσω ταχυδρομείου στο κοινό (mailshots), μέσω μιας ιστοσελίδας ειδικά αφιερωμένης στο θέμα αυτό, ή με τακτικά ενημερωτικά δελτία.

5. Κατασκευή των νέων εγκαταστάσεων

5.1 Προσβασιμότητα στο Δικαστικό Μέγαρο

5.1.1 Απλοποιημένη πρόσβαση, ανεξάρτητα από τον τρόπο μεταφοράς

Η επιλογή της τοποθεσίας συχνά εξαρτάται από τις διαθέσιμες εκτάσεις ή από τα σχέδια δημόσιας ανάπτυξης. Ωστόσο, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση των πολιτών στις δημόσιες υπηρεσίες της δικαιοσύνης, είναι απαραίτητο το δικαστήριο να έχει καλές συγκοινωνιακές συνδέσεις. Είναι επίσης απαραίτητο να υπάρχει κοντά στο δικαστήριο κάποιος δημόσιος χώρος στάθμευσης και, όπου είναι δυνατόν, κάποιος χώρος αποβίβασης.

Η πρόσβαση των πεζών πρέπει να είναι ανεμπόδιστη και σαφώς σεσημασμένη.

5.1.2 Πρόσβαση για άτομα με μειωμένη κινητικότητα

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε αυτά τα άτομα. Οι υπερυψωμένες εισοδοί αντιπροσωπεύουν την πρώτη δυσκολία που αντιμετωπίζουν, ακόμη και αν υπάρχουν ράμπες.

5.1.3 Πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στο δικαστικό μέγαρο

Πρέπει να παρέχονται στο κοινό πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στο δικαστικό μέγαρο. Θα ήταν χρήσιμο το δικαστήριο ιστοσελίδα να παρέχει πληροφορίες για τους πολίτες σχετικά με την τοποθεσία του δικαστηρίου, τις συγκοινωνιακές συνδέσεις, τις ώρες λειτουργίας, τη διάταξη των αιθουσών των δικαστηρίων, τις ώρες των ακροάσεων, κ.λπ.

Το δικαστήριο θα πρέπει επίσης να είναι σαφώς αναγνωρίσιμο από έξω, από τους κοινόχρηστους χώρους, είτε από τον αρχιτεκτονικό συμβολισμό του ή από ένα σημάδι που θα τοποθετηθεί κοντά στην είσοδο -όπως έναν ιστό με σημαίες ή άλλα εξωτερικά χαρακτηριστικά- ή ακόμη από μία πινακίδα μεγάλου μεγέθους στην πρόσοψη. Ένας πίνακας πληροφοριών στην είσοδο πρέπει να αναφέρει τις ώρες λειτουργίας για το κοινό και θα πρέπει επίσης να υπάρχει κοντά στο κτίριο ένα γραμματοκιβώτιο (για έγγραφα τα οποία διαφορετικά θα στέλνονταν με απλό ταχυδρομείο), έτσι ώστε να κατατίθενται όταν το κτίριο είναι κλειστό.

Θα πρέπει επιπρόσθετα, έπειτα από διαβουλεύσεις με τις τοπικές τεχνικές υπηρεσίες, να μελετηθεί και να τοποθετηθεί η κατάλληλη σήμανση η οποία θα κατευθύνει τους ανθρώπους προς το κτίριο από τις κύριες οδούς κυκλοφορίας.

5.2 Υποδοχή από τους πολίτες

5.2.1 Μια αρχιτεκτονική που έχει σχεδιαστεί έχοντας τους πολίτες κατά νου

Όταν οι πολίτες περνούν την είσοδο ενός δικαστικού κτιρίου, συχνά αισθάνονται ότι έχουν μεταβεί σε έναν άγνωστο κόσμο. Για να ξεπεραστεί αυτή η ανησυχία που αισθάνεται μεγάλο μέρος του κοινού, οι εγκαταστάσεις θα πρέπει να καθησυχάζουν τους πολίτες και ο χώρος υποδοχής να είναι φιλόξενος.

Η επιβλητική φύση των συμβατικών δικαστηρίων μεταφέρει στους πολίτες την ισχύ του νόμου και του δικαστικού συστήματος και μπορεί να έχει εκφοβιστικά αποτελέσματα. Η σύγχρονη αρχιτεκτονική τείνει να δημιουργεί ένα νέο τύπο περιβάλλοντος χρησιμοποιώντας φυσικό φως και ποικιλία υλικών. Τέτοια κτίρια βοηθούν τους πολίτες που εισέρχονται στα δικαστήρια να αισθανθούν πιο άνετα.

5.2.2 Χώροι υποδοχής

Αμέσως μετά την είσοδο στο δικαστήριο, το κοινό θα πρέπει να βρεθεί σε ένα χώρο υποδοχής που παρέχονται τρία είδη πληροφοριών: πού ακριβώς πρέπει να πάνε, πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο των διαδικασιών καθώς και νομικές πληροφορίες.

-Στον χώρο υποδοχής που κατευθύνει το κοινό προς τα πού πρέπει να πάνε θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα τόσο για τα άτομα με αναπηρία όσο και για αυτά χωρίς· για παράδειγμα, με θυρίδες υποδοχής σε δύο επίπεδα και επαγωγικά πηνία ήχου για άτομα με προβλήματα ακοής. Αυτή η περιοχή προσανατολισμού θα μπορούσε να βελτιωθεί με την προβολή πληροφοριών σε οθόνες, που θα δείχνουν την κατανομή των ακροάσεων, τις ώρες ή τα ενδιαφερόμενα μέρη. Επιπλέον, οι πινακίδες κατεύθυνσης μπορούν να συμπληρωθούν με σήμανση δαπέδου (με γραμμές που δείχνουν ποια κατεύθυνση να ακολουθήσει κανείς) ή πιο λεπτομερή σήμανση με πινακίδες ειδικά σε κτίρια που περιλαμβάνουν πολλά διαφορετικά δικαστήρια.

Είναι απαραίτητο το προσωπικό υποδοχής να είναι φυσικά παρών, ώστε να απαντούν σε τυχόν ερωτήσεις από τους ανθρώπους που κάνουν χρήση των δικαστικών υπηρεσιών (οι οποίοι συχνά νιώθουν εκφοβισμένοι από την εμπειρία) και με αυτόν τον τρόπο να ασκήσουν μία κατευναστική επιρροή.

-Θα πρέπει να υπάρχει ένας δεύτερος χώρος υποδοχής που να παρέχει διακριτικότητα, ώστε να παρέχονται εκεί πληροφορίες για την πρόοδο των διαδικασιών καθώς και πληροφορίες νομικού περιεχομένου. Αυτή η περιοχή πρέπει να καταλαμβάνεται από ειδικό προσωπικό ή να οργανώνεται εκ περιτροπής

από τα διάφορα τμήματα, δικηγόρους ή εξωτερικές οργανώσεις σε ειδικά σχεδιασμένους χώρους, ικανούς να φιλοξενήσουν ένα ή περισσότερα άτομα.

-Σε κάθε δικαστικό μέγαρο είναι απαραίτητο να διευκρινίζονται οι εργασίες που πρέπει να πραγματοποιούνται από τις υπηρεσίες υποδοχής και να ορίζεται το προσωπικό αρμόδιο για τις εργασίες αυτές. Είναι απαραίτητο το προσωπικό υποδοχής να είναι φυσικά παρών, ώστε να απαντούν σε τυχόν ερωτήσεις από τους ανθρώπους που κάνουν χρήση των δικαστικών υπηρεσιών (οι οποίοι συχνά νιώθουν εκφοβισμένοι από την εμπειρία) και με αυτόν τον τρόπο να ασκήσουν μία κατευναστική επιρροή.

Οι πληροφορίες που θα παρέχονται πρέπει να συμβαδίζουν με αυτές που θα δίνονται μέσω ιστοσελίδας ή μέσω τηλεφωνικής εξυπηρέτησης.

5.2.3 Σήμανση με πινακίδες και προβολή πρακτικών πληροφοριών

Η σήμανση με πινακίδες κατέχει θέση ιδιαίτερης σημασίας σε ένα δικαστικό κτίριο, και ιδιαίτερα καθώς οι πολίτες αισθάνονται συχνά έξω από τα νερά τους προσπαθώντας να ολοκληρώσουν τις διαδικασίες, οπότε δυσκολεύονται ακόμα περισσότερο ψάχνοντας να βρουν το δρόμο τους τριγύρω.

Πρακτικές πληροφορίες σχετικά με τον προγραμματισμό των ακροάσεων θα πρέπει να αναγράφονται σε πίνακες και να προβάλλονται σε οθόνες.

Στα πιο μεγάλα δικαστήρια, το προσωπικό υποδοχής θα πρέπει να μοιράζει στο κοινό ένα φυλλάδιο που να δείχνει το σχέδιο των διαφόρων τμημάτων. Επιπλέον, θα ήταν χρήσιμο για το κοινό εάν μέλη του προσωπικού της υποδοχής και καθοδήγησης είναι διαθέσιμα και σε άλλους χώρους, πέρα από το χώρο της υποδοχής.

5.3 Οι λειτουργικές παράμετροι του κτιρίου

5.3.1 Διαμόρφωση σε ζώνες

Ο χώρος θα πρέπει να διαμορφωθεί σε 3 ζώνες: η πρώτη θα είναι για την υποδοχή του κοινού, η δεύτερη θα προορίζεται μόνο για το δικαστικό προσωπικό και η τρίτη θα είναι μια ζώνη ασφαλείας. Τα μέτρα ασφαλείας και η κίνηση μέσα στο κτίριο θα είναι συγκεκριμένη και θα υπάγεται στις ζώνες αυτές.

5.3.2 Οι περιοχές που προορίζονται για το δικαστικό προσωπικό

Η λειτουργία του δικαστηρίου εξαρτάται από το εξειδικευμένο προσωπικό που εργάζεται εκεί σε μόνιμη βάση. Η παράμετρος αυτή συχνά υποτιμάται στο αρχιτεκτονικό σχέδιο, το οποίο επικεντρώνεται κυρίως στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του κτιρίου και ειδικότερα στην πρόσοψη της εισόδου, στους χώρους αναμονής και τις δικαστικές αίθουσες. Η προετοιμασία ενός συγκεκριμένου

εγγράφου για τους αρχιτέκτονες (βλέπε παράγραφο 4.3 ανωτέρω) θα είναι ιδιαίτερα επωφελής για τον σχεδιασμό αυτού του τομέα.

Οι διαβουλεύσεις μεταξύ των αρχιτεκτόνων και των χρηστών του κτιρίου είναι ακόμα πιο σημαντικές για τον καθορισμό του μεγέθους των γραφείων, για το πού θα βρίσκονται ανάλογα με τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν, και για την πρόβλεψη αποθηκευτικών χώρων και χώρων σύσκεψης.

Οι χώροι αυτοί πρέπει να πληρούν τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται σε κάθε κτίριο γραφείων: εξαρτήματα, εργονομία, φως.

Πρώτα απ' όλα, θα περιλαμβάνουν τους χώρους εργασίας του προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων των επίπλων γραφείου και τους αποθηκευτικούς χώρους για τα αρχεία ανοικτών υποθέσεων των εν λόγω υπαλλήλων, μια περιοχή για την υποδοχή των επισκεπτών εφόσον απαιτείται, και, εάν είναι απαραίτητο, τον τεχνικό εξοπλισμό (για παράδειγμα, για την εγγραφή ακροάσεων).

Μπορεί να υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις για το σχεδιασμό αυτών των χώρων εργασίας, ανάλογα με τη συγκεκριμένες, αναμενόμενες μεθόδους εργασίας:

- Μία εργασία η οποία απαιτεί την προσήλωση σε ένα αρχείο και εκτελείται κυρίως από ένα δικαστή θα γίνει σαφώς ευκολότερη εάν ο χώρος είναι διαρρυθμισμένος σε επιμέρους γραφεία, τα οποία διαθέτουν καλή ηχομόνωση.
- Η ομαδική εργασία θα μπορούσε να γίνει ευκολότερη εάν υπάρχουν χώροι με πολλαπλούς σταθμούς εργασίας, οι οποίοι ίσως να ακολουθήσουν την προσέγγιση της ενιαίας διαρρύθμισης.
- Είναι επίσης δυνατόν να συνδυαστούν τα παραπάνω, με επιμέρους γραφεία σε ένα χώρο και πολλαπλούς σταθμούς εργασίας που ευνοούν την ομαδική συνεργασία σε έναν άλλο χώρο. Σε αυτή την περίπτωση, για τη βελτιστοποίηση της συνολικής επιφάνειας που διατίθεται σε σταθμούς εργασίας, θα μπορούσε να εξεταστεί η χρήση της μεθόδου 'hot desking', όπου ένας σταθμός εργασίας μπορεί να χρησιμοποιείται από κοινού από πολλά μέλη του προσωπικού. Πρέπει επίσης να υπάρχει πρόβλεψη για ικανοποιητικό αριθμό αιθουσών σύσκεψης.

Καθεμία από αυτές τις προσεγγίσεις προϋποθέτει συγκεκριμένες τεχνικές και εργονομικές απαιτήσεις ώστε να διασφαλιστεί ένα ικανοποιητικό εργασιακό περιβάλλον.

Θα ήταν επίσης συνετό να καθοριστεί μια τυπική αναλογία χώρου για κάθε θέση εργασίας στις τεχνικές αναφορές, έτσι ώστε να διατηρηθεί η συνολική επιφάνεια υπό έλεγχο κατά την οριστικοποίηση του προγράμματος.

Στον υπολογισμό του συνολικού αριθμού του προσωπικού πρέπει να συμπεριληφθούν και οι αναμενόμενες αλλαγές στο δικαστικό χάρτη, καθώς και η παροχή σταθμών εργασίας για εκπαιδευόμενους και μη-μόνιμο προσωπικό (όπως είναι διάφορες ενώσεις ή εξωτερικές υπηρεσίες). Το ποσοστό που πρέπει να διατεθεί για την δημιουργία γραφείων για προσωρινή χρήση πρέπει να είναι περίπου το 15% της επιφάνειας που διατίθεται για μόνιμους σταθμούς εργασίας.

5.3.3 Λαμβάνοντας υπόψη τους χώρους παροχής υπηρεσιών

Όπως κάθε δημόσιο κτίριο, έτσι και τα δικαστήρια έχουν τεχνικές εγκαταστάσεις που συμφωνούν με τα πρότυπα που ισχύουν σε κάθε κράτος. Αυτό που διαφέρει σχετικά με τα δικαστικά κτίρια είναι ότι χρειάζονται εγκαταστάσεις για την αποθήκευση αρχείων και αποδεικτικών στοιχείων. Σε πολλά κράτη υπάρχουν διαδικαστικοί κανόνες που απαιτούν την αποθήκευση αρχείων ή αποδεικτικών στοιχείων για αρκετά χρόνια, και συχνά οι εγκαταστάσεις που σχεδιάζονται γι' αυτό τον σκοπό αποδεικνύονται ανεπαρκείς.

Οι υλικοτεχνικές πτυχές πρέπει να μελετηθούν προσεκτικά ώστε να διασφαλίζεται η εύκολη πρόσβαση για τα οχήματα παράδοσης, η εκφόρτωση και η μετέπειτα μεταφορά με καροτσάκι σε αποθηκευτικούς χώρους.

Πρέπει επίσης να υπάρξει πρόβλεψη για ορισμένες υπηρεσίες για το κοινό και το προσωπικό, όπως για παράδειγμα βρεφονηπιακοί σταθμοί, εστιατόριο και χώροι για διάλειμμα και καφέ, βρύσες, τερματικά Wi-Fi για ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο και βιβλιοθήκες.

5.3.4 Περιοχές ειδικά για δικηγόρους

Λαμβάνοντας υπόψη τον θεμελιώδη ρόλο του δικηγόρου στις διάφορες διαδικασίες, υπάρχει άμεση ανάγκη για ειδικούς χώρους στα δικαστήρια με εμπιστευτικό χαρακτήρα, όπου να μπορούν να συναντούν τους πελάτες τους.

5.4 Ασφάλεια στο κτίριο

5.4.1 Διαφορετικά επίπεδα ασφάλειας ανάλογα με τον τύπο της υπόθεσης

Η αύξηση του αριθμού των φυσικών και λεκτικών επιθέσεων τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει στην ανάγκη να ενισχυθεί η ασφάλεια στα δικαστήρια. Είναι απαραίτητο να οριστεί, για κάθε δικαστήριο, ανάλογα με τον τύπο των υποθέσεων που διαχειρίζεται, το κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας, ή να διαφοροποιηθούν στο ίδιο κτίριο τα επίπεδα της περιορισμένης πρόσβασης, με ορισμένες περιοχές να έχουν αυστηρότερα μέτρα ασφαλείας. Για παράδειγμα, τα δικαστήρια που ασχολούνται με το οργανωμένο έγκλημα πρέπει να λαμβάνουν

αυξημένη μέτρα ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων τμημάτων του κτιρίου όπως το χώρο στάθμευσης που προορίζεται για το προσωπικό του δικαστηρίου.

Ιδιαίτερα ευάλωτες είναι οι θέσεις που ασχολούνται αποκλειστικά με την υποδοχή του κοινού. Για αυτές τις θέσεις, θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει φυσικός διαχωρισμός μεταξύ προσωπικού και κοινού. Ωστόσο, η εγκατάσταση τεχνικού εξοπλισμού (όπως οθόνες ασφαλείας, για παράδειγμα) δεν πρέπει να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα της υποδοχής του κοινού, προκαλώντας δυσκολίες στην επικοινωνία. Μπορούν να εγκατασταθούν συστήματα, όπως συρόμενα παράθυρα, καθιστώντας έτσι δυνατή την προσαρμογή του επιπέδου διαχωρισμού σύμφωνα με τις ανάγκες του προσωπικού και την κατάσταση εκείνη τη δεδομένη στιγμή. Αξίζει επίσης να εξεταστεί η χρήση ενός απλού μέσου από όπου να είναι δυνατή η διέλευση εγγράφων.

Εξαιρετικά ευάλωτες περιοχές είναι επίσης τα γραφεία που χρησιμοποιούνται για μεμονωμένες συναντήσεις με το κοινό ή τη λήψη καταθέσεων. Αυτές οι εγκαταστάσεις πρέπει να σχεδιάζονται με δύο σημεία πρόσβασης, ένα για το κοινό και ένα στην απέναντι πλευρά του δωματίου για το προσωπικό, μέσω του οποίου το τελευταίο μπορεί να εξέλθει εάν υπάρχει οποιαδήποτε απειλή.

Θα πρέπει να προβλεφθούν ειδικά εξοπλισμένα δωμάτια με ενισχυμένη ασφάλεια και διαφορετικά σημεία εξόδου. Θα πρέπει να προορίζονται για ορισμένες περιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένων κάποιων αστικών υποθέσεων, στις οποίες μπορεί να υπάρχουν ανησυχίες όσον αφορά την εμφάνιση βίαιων συμπεριφορών μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ή προς το δικαστικό προσωπικό.

Ένα σύστημα συναγερμού, συνδεδεμένο με την υποδοχή ή το γραφείο ασφαλείας θα εξασφαλίσει την παρέμβαση εξωτερικής βοήθειας.

5.4.2 Μέτρα ασφαλείας ειδικά για κάθε ζώνη

Με τον καθορισμό των τριών ζωνών (για το κοινό, περιορισμένης πρόσβασης και ασφαλής ζώνη) είναι δυνατόν να καθοριστούν διαφορετικά μέτρα ασφαλείας για την πρόσβαση σε κάθε ζώνη.

Η πρόσβαση στον κοινόχρηστο χώρο μπορεί να είναι άνευ περιορισμών το κοινό να πρέπει να περνάει μέσα από μια πύλη ασφαλείας.

Για την περιοχή που η πρόσβαση περιορίζεται στο προσωπικό των δικαστηρίων, ένα σύστημα διαχωρισμού μέσω της παρουσίασης επαγγελματικής ταυτότητας ή ένα σύστημα χρήσης διακριτικών σημάτων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο της πρόσβασης.

Η ασφαλής ζώνη περιλαμβάνει την περιοχή όπου κρατούνται τα άτομα που εισήλθαν με (αστυνομική) συνοδεία. Ανάλογα με το μέγεθος του δικαστηρίου,

μία ή περισσότερες περιοχές μπορούν να είναι ασφαλισμένες με αυτόν τον τρόπο. Οι ζώνες αυτές θα υπόκεινται σε αυξημένη ασφάλεια με περιορισμένη πρόσβαση μέσω μιας ξεχωριστής εισόδου.

5.5 Κίνηση μέσα στο κτίριο του δικαστηρίου

5.5.1 Σαφώς καθορισμένες ζώνες

Έχοντας τρεις διακριτές ζώνες καθίσταται δυνατός ο περιορισμός της κίνησης εντός του κτιρίου. Είναι απαραίτητο να αναλυθούν οι υπηρεσίες που θα παρέχονται στους πολίτες στην ζώνη του κοινού: δημόσιες ακροάσεις, ακροάσεις συνεδριάσεων, συναντήσεις συμφιλίωσης, περιοχή καθούμενων για την καταχώρηση των διαδικασιών. Η βασική αρχή είναι να περιοριστεί η πρόσβαση του κοινού στην απαγορευμένη ζώνη εντός του δικαστηρίου και να υπάρχουν κτιριακές εγκαταστάσεις στη ζώνη για το κοινό όπου οι δικαστές και οι δικαστικοί υπάλληλοι να μπορούν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους στο κοινό. Ο δικαστής θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν σε συνθήκες ηρεμίας, χωρίς οι άνθρωποι που κάνουν χρήση των υπηρεσιών της δικαιοσύνης να έχουν απεριόριστη πρόσβαση στο γραφείο του.

5.5.2 Διαφοροποιημένες διαδρομές

Στο μέτρο του δυνατού, θα πρέπει να υπάρχουν διαφορετικές διαδρομές για το κοινό, το προσωπικό και τους κρατούμενους.

Για λόγους ασφαλείας, είναι επιτακτική ανάγκη να υπάρχει μια ειδική, ξεχωριστή διαδρομή για τους κρατούμενους. Ανάλογα με το μέγεθος του δικαστηρίου, ξεχωριστές εισοδοί μπορεί να προβλέπονται για το προσωπικό.

Εντός του δικαστικού μεγάρου, το προσωπικό των δικαστηρίων θα πρέπει να έχει τη δική του ξεχωριστή διαδρομή από την οποία θα μπορεί να έχει πρόσβαση στις δικαστικές αίθουσες, και εάν κρίνεται απαραίτητο, σύμφωνα με τις διαφορετικές εθνικές παραδόσεις, μπορούν να προβλέπονται διαφορετικές εισοδοί για τους δικαστές και τους εισαγγελείς, προκειμένου να επισημαίνεται η σαφής διαφορά μεταξύ των δύο αυτών επαγγελματιών.

Είναι επίσης σημαντικό να υπάρχουν διαδρομές για τους ενόρκους και τους ευάλωτους μάρτυρες, η οποίες μπορεί να είναι είτε ειδικά σχεδιασμένες για αυτούς ή να χρησιμοποιείται από κοινού με το προσωπικό των δικαστηρίων.

5.5.3 Κυκλοφορία των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο παράγοντας αυτός, όχι μόνο κατά το σχεδιασμό των διαδρομών για το κοινό, αλλά και για τις διαδρομές για τους κρατούμενους και τους επαγγελματίες της δικαιοσύνης.

5.6 Δικαστικές αίθουσες

5.6.1 Αριθμός και μέγεθος των δικαστικών αιθουσών

Ο αριθμός των αιθουσών των δικαστηρίων θα πρέπει να αποφασίζεται ανάλογα με ένα προσωρινό χρονοδιάγραμμα των ακροάσεων, με βάση τον όγκο των υποθέσεων που εξετάζονται από τα εν λόγω δικαστήρια. Εάν τα διάφορα δικαστήρια μοιράζονται τις δικαστικές αίθουσες είναι δυνατόν να μειωθεί ο χώρος που προορίζεται για το σκοπό αυτό. Κατά την εκτίμηση των αναγκών, είναι απαραίτητο να συμπεριληφθεί πρόσθετη χωρητικότητα για την κάλυψη κάθε αύξησης της δικαστικής δραστηριότητας (για παράδειγμα της τάξης του 30%).

Το μέγεθος των αιθουσών των δικαστηρίων θα πρέπει να προσαρμόζεται στον τύπο των υποθέσεων που εξετάζονται. Ίσως δεν είναι αναγκαίο να προβλεφθεί μια ειδική αίθουσα για τις περιπτώσεις όπου θα παρίστανται ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων, αλλά μάλλον ένα δωμάτιο με ένα κινητό διαχωριστικό τοίχωμα μεταξύ αυτού και του προθαλάμου, έτσι ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτός ο χώρος όταν απαιτείται μεγαλύτερη χωρητικότητα.

5.6.2 Οι διαφορετικοί τύποι των δικαστικών αιθουσών

Στην Ευρώπη υπάρχουν διαφορετικές διατάξεις για τις αίθουσες των δικαστηρίων και επαφίεται σε κάθε κράτος να ορίσει τους κανόνες για αυτές (περιοχή για τη δίωξη, τους μάρτυρες, υπερυψωμένες περιοχές κ.λπ.).

Σε γενικές γραμμές, θα πρέπει να επισημανθούν τα ακόλουθα σημεία:

Στις ποινικές υποθέσεις, θα πρέπει να υπάρχει μία ξεχωριστή είσοδος για τους κρατούμενους με ένα ασφαλές μέρος παραμονής για αυτούς και την συνοδεία τους. Ο χώρος αυτός θα πρέπει να έχει επαρκές επίπεδο ασφάλειας, έτσι ώστε να αποφεύγεται οποιαδήποτε φυσική επαφή μεταξύ του κατηγορουμένου και των άλλων ατόμων στην αίθουσα του δικαστηρίου και η δυνατότητα να εκτοξευθεί κάτι εναντίον των εναγόμενων, ενώ εξακολουθεί να επιτρέπεται η επικοινωνία μεταξύ των κατηγορουμένων και συνηγόρων τους, είτε αυτού βρίσκονται καθισμένοι ή στέκονται.

Στις αστικές υποθέσεις, χρησιμοποιούνται οι συμβατικές δικαστικές αίθουσες, δηλαδή δωμάτια στα οποία οι διάδικοι βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με τους δικαστές και τους δικηγόρους, καθισμένοι γύρω από το ίδιο τραπέζι. Συχνά ο αριθμός αυτών των δωματίων δεν είναι επαρκής.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο σχεδιασμό δωματίων συμβιβασμού ή διαμεσολάβησης, λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση των διακανονισμών αυτού του τύπου.

5.6.3 Εξοπλισμός των δικαστικών αιθουσών

Η ποιότητα της ακουστικής έχει ιδιαίτερη σημασία ώστε να μπορέσει το κοινό να παρακολουθήσει την συνεδρίαση. Η υπερβολική αντήχηση πρέπει να αποφευχθεί και στις μεγάλες δικαστικές αίθουσες πρέπει να τοποθετηθεί αποτελεσματικό σύστημα ηχομόνωσης.

Οι δικαστικές αίθουσες πρέπει να διαθέτουν εγκαταστάσεις για την προβολή ταινιών ή μέσων πληροφορικής. Ορισμένες δικαστικές αίθουσες θα πρέπει να είναι σχεδιασμένες έτσι ώστε να δίνεται η δυνατότητα τηλεδιάσκεψης.

Σε ορισμένες χώρες αναδύεται ένας τύπος ‘προσωπικής’ δικαιοσύνης στη διαχείριση κάποιων υποθέσεων, όπως για παράδειγμα σε οικογενειακές διαφορές. Η επεξεργασία αυτών των υποθέσεων προϋποθέτει ότι οι διάδικοι συναντιούνται σε ένα μέρος που επιτρέπει να διατηρηθεί ο οικείος χαρακτήρας του θέματος που εξετάζεται. Γι’ αυτόν τον τύπο ‘προσωπικής’ δικαιοσύνης πρέπει να δημιουργηθούν γραφεία, μικρές αίθουσες ακροάσεων ή συσκέψεων, χώροι που είναι επιτακτικό να διαφέρουν από τα γραφεία των δικαστών.

5.6.4 Σχεδιασμός χώρων αναμονής

Πρέπει να υπάρχουν αίθουσες αναμονής επαρκούς μεγέθους που αντιστοιχούν στον αριθμό των δικαστικών αιθουσών που έχουν προγραμματιστεί. Ο κύριος χώρος μέσα από τον οποίο περνάει ο κόσμος (ο προθάλαμος) θα μπορούσε να σχεδιαστεί έτσι ώστε να υπάρχουν χωριστοί τομείς για κάθε διαφορετικό τύπο ακρόασης: δημόσια ακρόαση, οικογενειακές υποθέσεις, εξειδικευμένες ακροάσεις.

Για δικαστικές αίθουσες που φιλοξενούν ακροάσεις για οικογενειακές υποθέσεις και για θέματα που διαχειρίζονται τα επιμελητήρια, θα ήταν προτιμότερο να υπάρχει και ξεχωριστούς χώρους αναμονής. Για τις εγκληματικές ακροάσεις, θα πρέπει να υπάρχει ένας ξεχωριστό χώρος αναμονής για τους μάρτυρες. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα θύματα αξιόποινων πράξεων και, όπου απαιτείται, να υπάρχουν χωριστές αίθουσες αναμονής για αυτούς.

5.6.5 Άλλες χρήσιμες εγκαταστάσεις

Θα ήταν χρήσιμο να υπάρχουν ασφαλείς χώροι για συζητήσεις μεταξύ των εναγόμενων και των συνηγόρων τους κοντά στις δικαστικές αίθουσες. Μια αίθουσα τύπου θα ήταν επίσης χρήσιμη προσθήκη.

Οι τουαλέτες θα πρέπει να είναι κοντά για τους διαδίκους, ενώ περιμένουν για την ακρόασή τους· θα πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμοι αυτόματοι πωλητές από όπου να μπορούν να προμηθευτούν αναψυκτικά ποτά. Ο αριθμός τους θα πρέπει να είναι ανάλογος με τις ανάγκες του δικαστηρίου.

ISBN: 978-960-562-403-3

15346